

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

ОСВІТА У ХХІ СТОЛІТТІ: ШЛЯХИ РОЗВИТКУ

Випуск 4

*Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції
“Ціннісні пріоритети освіти у ХХІ столітті:
Європейський вектор розвитку”,
м. Київ, МАУП, 23 травня 2012 р.*

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2013

Редакційна колегія:

Подолька А. М., д-р юрид. наук — головний редактор

Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — заступник головного редактора

Чернуха Н. М., д-р пед. наук, проф. — заступник головного редактора

Ігнатченко А. А., канд. техн. наук — відповідальний редактор

Видання здійснене в рамках проекту “Наукові праці МАУП”

Освіта у ХХІ столітті: шляхи розвитку / МАУП. — К.: ДП “Видав-
О-72 **ничий дім “Персонал”, 2010 —**

Вип. 4 : Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції “Ціннісні пріоритети освіти у ХХІ столітті: Європейський вектор розвитку”, м. Київ, МАУП, 23 трав. 2012 р. / редкол. : А. М. Подолька (голов. ред.), М. Ф. Головатий (заст. голов. ред.), Н. М. Чернуха (заст. голов. ред.), А. А. Ігнатченко (відп. ред.). — 2013. — 162 с. : іл. — Бібліогр. в кінці ст.

У збірнику подано статті учасників Міжнародної науково-практичної конференції “Ціннісні пріоритети освіти у ХХІ ст.: Європейський вектор розвитку”, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — розвитку освіти в Україні. Статті охоплюють широкий діапазон наукових досліджень українських учених.

Для науковців, освітян, державних службовців, політиків, викладачів і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком української освіти.

ББК 74.04(4УКР)я43

ЗМІСТ

М. Ф. Головатий

Цивілізаційні та національні вектори освітнього простору України у сучасну добу5

О. В. Баєва

Психофізіологічне обґрунтування використання інтерактивних технологій у навчальному процесі вищих навчальних закладів 11

К. В. Корсак

Проблеми ноотехнологій у сучасному освітньому просторі: концептуальні засади 17

Н. М. Чернуха

Інтеграційна складова трансформаційних процесів у освіті.....24

Г. О. Кільова

Проблеми якості української освіти в контексті Болонського процесу 29

А. Г. Андрущук

Якість освіти: психолінгвістичний аспект.....35

Є. А. Антонович

С. В. Прищенко

Стратегія розвитку інтегрованої навчальної дисципліни “Дизайн реклами” в умовах модернізації освіти в Україні39

І. С. Бахов

Інтеграційні процеси у сучасному полікультурному освітньому просторі.....46

В. А. Гапоненко

Активні методи навчання як пріоритет сучасної гуманітарної освіти.....52

Н. І. Головка

Щодо активізації пізнавальної діяльності студентів у вищій школі56

І. В. Журжа

Освітня діяльність ЮНЕСКО в Україні58

С. П. Касьянова

Змінний характер цінностей системи освіти постіндустріального суспільства63

Є. І. Качмарський

Вивчення проблем місцевого самоврядування в Україні як складова загальної професійної підготовки у вищій школі.....67

В. М. Колпаков

Підготовка топ-менеджерів (стратегів) як проблема управління в Україні70

І. М. Найдьонов

Ефективний навчальний діяльності — ефективне управління77

Т. І. Науменко

Розвиток дитини дошкільного віку в сучасному інформаційному просторі.....86

С. Ф. Радзімовська

Європейська інтеграція і сучасна освіта90

Н. М. Терещенко

Навчання іноземних студентів: національний та міжнародний вимір.....92

І. О. Шестопалова

Індивідуалізація навчання як один із пріоритетів європейського освітнього простору.....97

ІНТЕГРАЦІЙНА СКЛАДОВА ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ОСВІТІ

Освіта у XXI столітті: шляхи розвитку, вип. 4, 2013, 24–28

Освіта завжди була і залишається важливою універсальною умовою визначення людської сутності, буття взагалі та особистісної самоідентифікації. Зокрема, В. Г. Кремень зазначає: “мета будь-якої освітньої системи полягає у формуванні такого практичного світогляду людини, який би щонайкраще поєднував її професійну діяльність із загальними цивілізаційними цінностями, закладеними в основу цієї системи” [3].

Європейський вибір України актуалізував вивчення тенденцій розвитку освіти Європейської спільноти. Однією з таких тенденцій є полікультурність освіти, теоретичні основи якої свого часу розробили Г. Ващенко, В. Винниченко, Б. Грінченко, М. Драгоманов, І. Огієнко, С. Русова, В. Сухомлинський, Є. Черкасенко, Я. Чепіга та інші.

Полікультурна освіта ґрунтується на неупередженості, взаєморозумінні, відсутності маніпулювання, усвідомленні й згоди з різноманітністю інших культур, релігій і мов, повазі до них. За своєю сутністю полікультурна освіта передбачає оволодіння особистістю системою національних і загальнолюдських цінностей, комунікативних і емпатичних умінь, що дають змогу їй здійснювати міжкультурну взаємодію і постійно виявляти розуміння особливостей інших культур, зокрема, толерантність стосовно інших націй, національностей, носіїв інших культур.

Загальноприйнятою є думка про те, що чим більше буде розвиватися і стверджуватися у життєвій практиці національна культура, тим різноманітнішою й багатшою буде загальнолюдська культура.

Загальноприйнятою є думка про те, що чим більше буде розвиватися і стверджуватися у життєвій практиці національна культура, тим різноманітнішою й багатшою буде загальнолюдська культура.

Наголошуючи на тому, що європейізація освіти не загрожує національній, регіональній чи місцевій ідентичностям, а навпаки — розвиває та зміцнює їх, Рада Європи розглядає європейський вимір в освіті як інструмент для досягнення таких пріоритетних цілей, як: становлення відкритої Європи шляхом озброєння молоді знаннями, необхідними для професійної мобільності; сприяння розвитку демократичного суспільства; ознайомлення зі спільною спадщиною й різноманітністю європейських культур.

Добровільна інтеграція сучасних європейських держав як рівноправних спільнот, заснована на високій повазі та авторитеті, ви-

знанні національної ідентичності та самодостатності кожного з партнерів, у майбутньому слугуватиме запорукою справжньої модернізації країн Європи, їх стрімкого соціально-економічного та духовно-культурного зростання. Найактивніша роль у цьому процесі має належати освіті, що зберігає і культивує традиційні моральні цінності, формує у соціумі попит на інтелект і якісні знання, що відповідають сучасному рівню науки та техніки.

Система сучасної національної освіти має бути спрямована на: заохочення потреби в накопиченні знань як на рівні країни, так і на особистому в умовах широких можливостей особистісного вибору та відповідальності; стимулювання потреби у “споживанні” знань, вираженого у підвищенні попиту на інтелект; заохочення інвестицій в систему освіти. Одним із магістральних шляхів подальшого підвищення якості підготовки майбутніх фахівців має бути впровадження в навчально-виховному процесі системи менеджменту якості, що спиратиметься на вимоги та побажання споживачів (замовників) послуг. Сучасний навчальний процес має бути побудований таким чином, щоб студентів надавалися максимальні знання, вміння, ціннісні установки та компетенції, зміст та рівень яких продиктовані вимогами сучасного потенційного роботодавця. Для подальшої практичної реалізації цього проекту необхідно плідно аналізувати попит на фахівців певних спеціальностей, а в разі необхідності, відкривати й нові спеціальності, доповнювати деякі освітньо-

кваліфікаційні характеристики та освітні програми підготовки майбутніх фахівців.

Картина сучасного світу представлена сьогодні як інтеграційна цілісність, багатомірна, динамічна, метафорична за способом відображення стосунків між людиною та світом. Без сумніву, ставлення людини до світу включає в себе не лише раціонально-логічну, але й емоційно-ціннісну складову. Як свідчить життєва практика останніх років, одним із найбільш продуктивних шляхів осмислення просторово-часових та сутнісних вимірів життя є гуманітарна освіта, спрямована, перш за все, до духовних можливостей людини, її морально-етичного та художньо-естетичного розвитку. На наше переконання, саме гуманітарна освіта створює найбільш сприятливі умови для інтеграційних зв'язків у освіті.

Варто зазначити, освіта відкриває широкі можливості кожній людині для досягнення найвищих вершин особистісного розвитку, успішної життєвої самореалізації. Оскільки гуманітарні знання спрямовані на обґрунтування, трактування та інтерпретацію буття, саме тому вони виступають як ціннісно-суттєве засвоєння та відтворення людського буття. Отже, актуальним та значущим для гуманітарної освіти є трактування сенсу людського буття та розуміння його багатомірності, що найбільш успішним є саме в інтеграційній площині життя людини. Вона спрямована на гідність інтелекту та моралі, на збереження цілісності та гармонії внутрішнього світу людини. Гуманітарна освіта формує став-

лення людини до свого життя як найвищої цінності й до життя іншої людини, як до зустрічі, як до події. Саме гуманітарна освіта є одним із найважливіших засобів залучення людини до духовних та загальнолюдських цінностей.

Усвідомлюючи, що життя — безперервна причетність людини до навколишнього світу, варто зазначити, що поза ним воно не може мислитись. Його здійснення можливе лише завдяки такій причетності, як множині певних зв'язків. Саме тому часто говорять про життєву гармонію, яка визначає різнобічний розвиток суб'єкта завдяки пізнанню, переживанню ним подій і явищ у світі та орієнтації стосовно поведінки й діяльності в ньому.

Поділяємо думку відомого вченого, академіка НАПН України Івана Дмитровича Бека про те, що комунікація людини зі світом у часовому діапазоні звично осмислюється у категоріях “теперішнє” і “майбутнє”. Життя людини, з одного боку, спрямоване на задоволення потреб у самозбереженні й самозабезпеченні. Вона може повністю розчинитися у турботах про ці насущні проблеми, а отже, обмежити власне життя лише теперішнім. Якраз задля вдоволення згаданих спонук, тобто для особистої користі, людина все більше підкоряє світ. Утилітарно спрямоване підкорення людиною довкілля призводить до того, що базовий зміст її життя зводиться загалом до вимог індивідуальної самореалізації. При цьому вибір людиною певного роду занять ґрунтується винятково на теперішньому переживанні. З іншого боку, природа людини, як свідо-

мої особистості, змушує її не обмежуватися теперішнім, а й замислюватися над власним майбутнім крізь призму віддалених ідеалів, цілей та суспільно значущих планів стосовно життєвого шляху [2].

У сучасному непростому, суперечливому соціумі до загальнолюдських цінностей належать: здоров'я, цікава робота, щасливе сімейне життя, матеріально забезпечене життя, наявність хороших, вірних друзів, творчість, любов, пізнання, впевненість у собі, активна життєдіяльність, громадське визнання, свобода, як незалежність у вчинках та діях, самостійність, як незалежність у вчинках та судженнях, життєва мудрість, краса природи та мистецтво тощо.

Звісно, кожен вибудовує свою ієрархію цінностей самостійно, і важливо, щоб головним принципом ставлення до інших людей була саме толерантність, яка інтегрує ряд особистісних рис успішної і порядної людини.

Без сумніву, сучасна гуманітарна освіта об'єднує людей, вона є толерантною за своїм потенціалом, долає спеціалізацію, яка нерідко роз'єднує всіх. До основних цінностей гуманітарної освіти цілком закономірно ми можемо віднести саме толерантність, здібність людини розуміти та цінувати культури різних народів та епох, вміло користуватися словом для розуміння, взаємодії та співробітництва.

На особливу увагу заслуговує те, що в центрі сучасної гуманістичної педагогіки знаходиться цілісна унікальна особистість, яка прагне до максимальної реалізації своїх мож-

ливостей. Така особистість відкрита для сприйняття нового досвіду в житті, здатна на усвідомлений і відповідальний вибір у різноманітних життєвих умовах. Саме досягнення особистістю такої якості проголошується гуманістичною педагогікою головною метою навчання й громадянського виховання. Зазначимо, важливу роль у формуванні громадянськості учнівської молоді покликані відігравати всі соціальні інститути суспільства (соціальні впливи): навчальний заклад, родинне середовище, дитячі та молодіжні об'єднання, позашкільні виховні заклади, мікросоціум (вулиця, друзі), а також громадські організації, культура, релігія, політика, держава, Всесвіт тощо.

Особливої актуальності набуває формування громадянської культури, громадянськості учнівської молоді в наш час, коли однією з вагомих рис сучасності є полікультурність суспільства (в Україні проживають представники більше як 130 націй та національностей, у східному регіоні України — представники 124 націй, національностей, національних меншин). І для всіх батьківщиною, місцем проживання, професійної діяльності, самовизначення, самореалізації сьогодні є Україна. Звісно, громадянська культура, громадянськість як інтеграційна якість особистості кожної людини сьогодні є значущою для всіх.

Філософські засади інтеграції як процесу становлення й підтримки соціальних взаємин між людьми, функціональної умови існування й рівноваги соціальної системи розроблено Т. Парсонсом. Сутність

інтеграційних процесів при відновленні цілісності на базі однорідних елементів, які в ході свого розвитку досягають рівня системи, розглядав Г. Спенсер. Поняття інтеграції виховних сил (впливів) середовища введено в педагогічну науку В. Семеновим, який розглядав проблему взаємодії школи з навколишнім соціальним середовищем із позиції системного підходу.

Варто зазначити, поняття інтеграції не є новим. Прогресивні педагоги протягом багатьох років (Я. Коменський, К. Ушинський, О. Герцен, П. Каптерев, В. Сухомлинський та ін.) підкреслювали важливість взаємозв'язку між навчальними предметами для відображення цілісної картини світу та створення умов для правильного світосприйняття, а також необхідність узагальненого пізнання й цілісності пізнавального процесу.

Останнім часом плідно над проблемою інтеграції в освіті працюють українські науковці І. Бех, М. Васильєв, Н. Васильєва, Т. Власенко, В. Доманський, В. Загвязинський, М. Іванчук, В. Ільченко, А. Карпов, Т. Лагунова, О. Руднянський, І. Свистунов та ін.

Про нагальну потребу інтеграційного творчого пошуку, особливо для процесу соціалізації, заявляють В. Бочарова, Г. Філонов; намагаються підвести культурологічний фундамент під інтеграцію освіти О. Белих, А. Бойко, В. Болгаріна, Є. Бондаревська, І. Зязюн, Н. Крилова, Л. Матвєєва, М. Михальченко, Р. Позінкевич, О. Савченко, О. Сингаївська, Н. Шубелка; актуалізують культурологічний напрям

та інтеграцію в історії української педагогічної думки О. Караман, І. Карпенко та ін.; обмірковують культурологічний підхід як один із сучасних інтеграційних підходів до історико-педагогічних досліджень В. Беляєв, Л. Штефан та ін.; педагогічну культуру як інтеграційну складову педагогічної діяльності розглядають В. Гриньова, В. Нікітін, та ін.; виховання як інтеграційне входження дитини в культуру є предметом наукового пошуку Н. Крилової, Ю. Легенького, Г. Печенського, Н. Щуркової, В. Хайруліної та ін.

Таким чином, інтеграційні процеси у сучасному освітньому просторі є надзвичайно цікавими і

перспективними як для теорії, так і соціально-педагогічної практики.

Література

1. Андрущенко В. П. Філософія освіти в постболонському процесі // Вища освіта України. — № 1. — 2006. — С. 5–6.
2. Бех І. Д. Життя особистості у духовному діапазоні // Журнал “Рідна школа”. — Листопад, 2009, С. 7–17.
3. Кремень В. Г. Філософія національної ідеї. Людина. Освіта. Соціум. — К.: Грамота, 2007. — 576 с.
4. Михальченко М. І. Україна ХХІ століття: і знову пошук шляхів розвитку // Віче. — № 31 (106). — 2001. — С. 3–15.